

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTISUUNNITELMA TOIMINTAVUODELLE

1.6.2021–31.5.2022

Vantaa
Vanda

Sisällysluettelo

1	Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toimivaltuudet.....	3
2	Mitä arviointi on	5
3	Tarkastuslautakunnan arviointitoiminta.....	5
4	Tarkastuslautakunnan kokoukset.....	8
5	Suosituksat ja ohjeet.....	9

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTISUUNNITELMA TOIMINTAVUODELLE 1.6.2021–31.5.2022

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TEHTÄVÄT JA TOIMIVALTUUDET

Kaupunginvaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten.

Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty 410/2015¹ kuntalain 14. luvussa ja kaupunginvaltuuston 10.5.2021 hyväksymässä Vantaan kaupungin hallintosäännössä.

Kuntalain 121 §:n mukaan

- tarkastuslautakunta asetetaan hallinnon ja talouden tarkastuksen ja arvioinnin järjestämistä varten.

Tarkastuslautakunnan on

- valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä
- arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla,
- arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää²,
- huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta³,
- valvottava 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saatettava ilmoitukset valtuustolle tiedoksi⁴,
- valmisteltava kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kunnanhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi kunnan hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

¹ Voimaantulo 1.5.2015 sekä pykälän 121a voimaan tulo 1.1.2020.

² Voimaantulo 148 §:n mukaisesti, 2015 lukien, mutta vaikutukset pykälästä ilmenevin vuosin.

³ Voimaantulo: sovelletaan tilintarkastajan valintaan, joka suoritetaan ensimmäisen kerran lain voimaantulosta.

⁴ Voimaantulo luvun 10 osalta: sovelletaan 2017 valittavan valtuuston toimikauden alusta.

- laadittava arviointisuunnitelma ja annettava arviointikertomus kultakin vuodelta sekä tarvittaessa antaa muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Kaupunginhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.
- Uusi kuntalain 121 a § (19.12.2019/368) tuli voimaan 1.1.2020. Se koskee kunnan toiminnan, talouden ja palvelutuotannon tietojen tuottamista ja toimittamista. Sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuotta 2021 koskeviin kuntien taloustietoihin. Pykälä ollaan siirtämässä sellaisenaan uudeksi 120 a pykäläksi, jolloin se siirtyy kuntalain luvusta 14, hallinnon ja talouden tarkastus lukuun 13, kunnan talous (HE 242/2020).

Kuntalain 124 §:n mukaan

- tarkastuslautakunnalla ja tilintarkastajalla myös konsernin osalta, on salassapittoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada kunnan viranomaisilta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjat, joita tarkastuslautakunta pitää tarpeellisenä arviointitehtävän ja tilintarkastaja pitää tarpeellisina tarkastustehtävän hoitamiseksi.

Kuntalain 125 §:ssä säädetään tilintarkastuskertomuksen käsittelystä ja tarkastuslautakunnalle siinä kuuluvista tehtävistä:

- Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys ja kunnanhallituksen lausunto. Valtuusto päättää toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aihetta. Hyväksyessään tilinpäätöksen valtuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille.

Sen lisäksi, mitä kuntalaissa on erikseen säädetty, lautakunnan tehtävänä on hallintosäännön 17 luvun 4 §:n mukaan:

1. esittää kannanottonsa tilintarkastajan kertomuksessa esittämiin muistutuksiin, asianomaisten niistä antamiin selityksiin ja kaupunginhallituksen lausuntoon,
2. tehdä esityksiä kaupunginvaltuustolle päätöksistä, joihin lautakunnan valmistelu ja tilintarkastuskertomus antavat aihetta,
3. valmistella kaupunginvaltuustolle esityksen tilintarkastajan valinnasta sekä valinnan valmistelun yhteydessä määritellä tilintarkastajan toimikauden pituuden,
4. toimia kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjänä, valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi vähintään kerran vuodessa,
5. päättää tehtäväalueensa virkasuhteiden muuttamisesta työsuhteisiksi,
6. päättää kaupunginreviisorin osalta sivutoimiluvan myöntämisestä sekä sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen kieltämisestä,
7. päättää kirjallisen varoituksen antamisesta kaupunginreviisorille,

8. määrätä kaupunginreviisorille sijaisen,
9. esittää kaupunginvaltuustolle kaupunginreviisorin palkan määrä henkilöstö- ja konsernijohtajan kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen, ja
10. päättää niistä hallinnon ja talouden tarkastuksen sisältöön, hallintoon ja talouteen kuuluvista asioista, jotka kuntalain tai hallintosäännön mukaan eivät kuulu muiden viranomaisten toimivaltaan.

2 MITÄ ARVIOINTI ON

Arviointi on arvottamista eli sen osoittamista onko jokin asia hyvä vai huono, arvokas vai arvoton, hyödyllinen vai hyödytön. Arviointi pyrkii tuottamaan tietoa siitä, miten tavoitteet ovat käytännössä toteutuneet ja minkälaisia vaikutuksia niillä on tai tulee olemaan ympäröivään yhteiskuntaan.

Arviointi toimii virikkeenä kehittämiselle ja päätöksenteolle. Arviointi on myös tieteenala, jossa arviointi on systemaattista tieteellisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntävää tarkastelua.

Tarkastuslautakunnan arviointityö on useimmiten asioiden arvottamista. Sen arvo on palautteen antamisessa tavoitteiden asettajille, päätöksentekijöille ja siinä, että se antaa virikkeitä toiminnan kehittämiselle. Tarkastuslautakunnan arvioinnissa korostuu myös tarve selvittää kuntalaisille, miten toiminnassa ja verorahojen käytössä on onnistuttu.

Tarkastuslautakunnan työ on järjestelmällistä arviointia, jolloin valtuustokauden aikana pyritään arvioimaan koko kaupungin toimintaa ottaen huomioon oleellisuus ja riskien hallinta.

Arviointi sisältää arvoasetelman toiminnasta. Lakisääteisenä arvioinnin kohteena ovat valtuuston asettamat tavoitteet. Lautakunta voi arvioida myös muuta toimintaa, jolloin on tarpeellista selvittää, mihin arviointi perustuu.

Arviointi tarkastelee toimintojen toimeenpanomekanismeja ja niillä aikaansaatuja tuloksia ja vaikutuksia. Kuntalaisille tuotettujen palvelujen tuloksellisuus ja vaikuttavuus ovat keskeisiä tarkastuslautakunnan näkökulmia.

3 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITOIMINTA

Tarkastuslautakunnan antama arviointikertomus toimii kaupungin tilintarkastuskertomuksen ohella tarkastus- ja arviointiasiakirjana selvittämässä sitä, miten valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa ovat toteutuneet. Arviointi tuottaa tietoa tavoitteiden asettajille ja toiminnan järjestäjille siitä, miten tavoitteeseen on päästy tai ovatko toiminta ja aikaansaannokset olleet tavoitteiden suuntaisia. Arvioinnin tarkoituksena on aina toiminnan kehittäminen.

Arviointitoiminta kohdistuu erityisesti kaupunkistrategian painopistealueiden ja strategian tavoitteiden saavuttamiseen sekä vuosittaisten sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointiin sekä mahdollisiin strategiaohjelmiin.

Valtuusto asettaa valtuustokauden 2021–2025 strategian. Strategia sisältää arvot ja vision sekä strategiset painopistealueet ja strategiset tavoitteet ja valtuustotason tavoitteet talousarviossa vuodelle 2021 ja taloussuunnitelmassa vuosille 2021–2024⁵.

Strategiaohjelmien toteutumista lautakunta seuraa ja arvioi resurssiensa puitteissa. Tällöinkin arvioinnille määritellään tavoite, strategiaohjelma, käytettävät tietolähteet sekä tutkimuksessa käytettävät menetelmät (haastattelut, kyselyt, arviointikäynnit toiminnasta vastaavien tahojen luona).

Tarkastuslautakunta seuraa kaupunginhallituksen ja muiden toimielinten toimintaa pöytäkirjoista. Jäsenillä on sähköisesti nähtävissään kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen sekä muiden toimielinten pöytäkirjat. Ulkoisen tarkastuksen tulosalueen henkilöstö seuraa pöytäkirjoja tarkastuslautakunnan tehtävien mukaisten asioitten osalta. Viime kädessä tilintarkastaja raportoi lautakunnalle pöytäkirjojen läpikäymisen yhteydessä havaitsemistaan lain- ja säädösten vastaisuudesta ja hyvän hallinnon periaatteiden noudattamisesta.

Konserniyhteisöjen toimintaa seurataan konsernistrategian ja konserniohjeen sallimassa laajuudessa. Konsernivalvonnan ja omistajaohjauksen toteutuminen ovat tarkastuslautakunnan arvioinnin kohteena. Myös konserniyhteisöjen tilinpäätökset toimintakertomuksineen ovat tarkastuslautakunnan käytettävissä.

Lopullinen arviointitehtävä tehdään kunkin tilivuoden osalta tilinpäätöksen valmistuttua. Arviointikertomuksen esittämistavassa on painottunut näkemys paitsi valtuuston asettaman poliittisen ohjauksen toteutumisesta myös näkemys kaupungin oleellisista riskeistä, ajankohtaisuudesta ja kehittämisestä.

Ennen lopullista arviointia tarkastuslautakunta pitää tilivuoden aikana kokouksia, joissa erikseen valittuja aiheita arvioidaan. Arviointikohteelta voidaan pyytää raportteja ja selvityksiä toiminnastaan. Arviointiaiheeseen saattaa liittyä kysely. Tarkastuskohteella voidaan käydä paikan päällä tutustumassa toimintaan tai pyydetään toiminnasta vastaava viran/toimenhaltija esittelemään toimintaa ja vastaamaan kysymyksiin lautakunnan kokouksessa. Ulkoisen tarkastuksen tulosalue huolehtii haluttujen selvitysten hankinnasta ja tekee tarvittaessa arviointiin liittyvän tarkastuksen (toiminnan-/tuloksellisuustarkastuksen) asianomaiseen kohteeseen.

Tilintarkastaja raportoi kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi ulkoisen tarkastuksen palveluyksikkö on pyytänyt edellisten vuosien tapaan tilintarkastajaa toimittamaan raporttinsa ulkoisen

⁵ Valtuustokaudelle 2017–2021 laaditussa arviointisuunnitelmassa esitetään vuoden 2020 euromääräiset budjettiluvut tulojen ja menojen osalta kahdessa ensimmäisessä sarakkeessa (liite 2).

tarkastuksen palveluyksikön käyttöön. Myös tarkastuslautakunnan raportit ovat tilintarkastajan käytettävissä. Samoin sisäisen tarkastuksen raportit ovat tilintarkastajan ja ulkoisen tarkastuksen palveluyksikön käytettävissä.

Tarkastuslautakunnan valtuustokauden suunnitelmaan ja vuosiohjelmaan merkitään toimielimet ja tehtäväalueet, tavoitteet ja euromäärät sekä valitaan painopistealueet. Tällä pyritään arvioinnin kattavuuteen, oleellisuuteen ja tavoitteiden saavuttamisen systemaattiseen arviointiin.

Vuoden aikana ja tilivuoden päätyttyä pidettävissä kokouksissa käydään kokousaikataulun ja valtuustokauden tarkastussuunnitelman mukaisesti toimielinten ja tehtäväalueiden osalta läpi ainakin seuraavat asiat tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointia varten:

- Toimintaa ohjaavat lait ja säännöt,
- mitä strategisia tavoitteita kohdistuu arviointiaiheeseen,
- selvitetään asetetut toiminnan ja talouden tavoitteet ja niiden toteutuminen ja raportointi,
- vastuuhenkilöiltä pyydetään selvityksiä tavoitteiden asettelua ja sisäisen valvonnan järjestelyä koskevista asioista,
- tutustutaan keskeisiin toimintoihin tarvittaessa toimintayksikössä,
- selvitetään kehittämistavoitteet ja investointisuunnitelmat sekä niiden toteuttaminen ja rahoitus,
- tarkastetaan kaupunginhallituksen toimintakertomukseen sisältyvä selvitys valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta,
- selvitetään yksikön tosiasialliset toimintatavat ja ajankohtaiset asiat,
- myös strategian ohjelmia seurataan mahdollisuuksien mukaan.

Vuosiohjelman kokousaiheisiin liittyen voidaan testata soveltuvien osien kokouksissa seuraavia aiheita

- Strategian painopistealueille asetettujen strategisten tavoitteiden saavuttaminen, tavoitteiden saavuttamiseksi tehdyt toimenpiteet ja seuranta,
- vuotuisten sitovien tavoitteiden toteutuminen,
- toimialan tavoitteiden yhdenmukaisuus,
- kaupungin toiminnan tuloksellisuusinformaatio, tuottavuus, taloudellisuus, tunnusluvut ja muut toiminnan tuloksellisuutta osoittavat indikaattorit,
- laadunhallinta,
- ostopalvelujen laadunhallinta, palveluntuotantotapa, syy ja edullisuus,
- investointien toteutuminen,
- poikkihallinnollisten strategioiden/ohjelmien yhdenmukaisuus ja poikkihallinnollisten strategioiden/ohjelmien tavoitteet ja niissä eteneminen,
- asiakaskyselyjen seuranta - miten järjestetty, onko tyydyttävä,
- palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeita,
- peruspalvelujen toimivuus, millaiseen tutkimukseen perustuu,

- arviointisuosituksen mukaisesti - auditointien suorittaminen, erityisesti ulkopuolisilta ostettaessa,
- itsearviointien ja muiden arviointien toteutuminen,
- evaus, suvaus, valtavirtaistaminen,
- ympäristötoimenpiteet,
- käytössä olevat menetelmät sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestämiseksi.

Myös seuraavia seikkoja arvioidaan tarvittaessa osana arviointia:

- Tarkastetaan mitä lakisääteisiä palveluja arvioitavalla toimialalla/tehtävässä on
 - subjektiiviset oikeudet
 - sanktoidut
 - voidaanko järjestää määrärahojen puitteissa

mikä muu velvoite (esimerkiksi hoitotakuu – määräaika),

- niitten palvelujen osalta, jotka ovat ostopalveluja tai asiakaspalvelujen ostoa, ulkoistuksia tms. selvitetään
 - kuka valvoo
 - mikä on oleellinen ero palvelun tuottamisessa
 - kumpi tapa halvempi,
- onko organisaatiomuutoksista ja muista merkittävistä muutoksista tehty itsearviointit (mitä aiheuttaa muille toimialoille, mitkä taloudelliset vaikutukset mukaan lukien muutokset käyttötaloudessa ja omistuksessa),
- palvelujen laadun tarkastuksen järjestäminen kaikissa palvelumuodoissa, myös kunnan järjestämissä,
- mitä sanottavaa toimialan näkökulmasta on mittaroinnista,
- avoimuus ja läpinäkyvyys, mikäli mahdollista avoimen datan -näkökulmasta.

Aiheen ilmaantuessa mikä tahansa toimi, teema, toimielin, palvelualue tai palveluyksikkö voidaan ottaa arvioitavaksi välittömästi. Tilintarkastajan Kuntalain 123 §:n 3 momentin mukainen tilintarkastuspöytäkirja⁶ otetaan käsiteltäväksi aina ilmoituksen antamista seuraavassa kokouksessa.

Kehittääkseen toimintaansa ja kartoittaakseen valtuutettujen mielipiteitä, tarkastuslautakunta on suorittanut kyselyn valtuutetuille. Tuloksia käytetään arviointisuunnitelman ja toimintasuunnitelman laadinnassa. Kysely on tarkoitus toteuttaa ainakin kerran valtuustokaudessa.

4 TARKASTUSLAUTAKUNNAN KOKOUKSET

Edellä olevien periaatteiden mukaisesti tarkastuslautakunta pitää vuoden 2021 hallinnon ja talouden tarkastukseen kohdistuvat kokoukset:

⁶ Kuntalaki 123 §:n 3 kohta: "Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajien on ilmoitettava viipymättä kunnanhallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle."

Kokousten arviointiaiheista laaditaan kokouskohtainen vuosiohjelma (liite 1).

Aiheet noudattavat lain vaatimaa toiminnan ja talouden tavoitteiden arviointivelvollisuutta sekä edellä esitettyä asialistaa ja aiheita.

Valtuustokaudelle laadittua arviointisuunnitelmaa noudatetaan siten, että aihealueita arvioidaan valtuustokauden aikana tasaisesti ja niin, että kaikkia aihealueita pyritään arvioimaan oleellisuuden lähtökohdista tarkasteltuna vähintään kerran valtuustokauden aikana (kattavuus, tavoitteellisuus, oleellisuus). Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden on suunniteltu siirtyvän hyvinvointialueille vuonna 2023. Mikäli aikataulu muuttuu, valtuustokaudelle laadittuun arviointisuunnitelmaan voidaan tehdä muutoksia.

Jokaisesta aihealueesta laaditaan tarkempi arviointiohjelma kunkin arviointikäynnin tai kokouksen suunnittelun yhteydessä. Ennen arviointiohjelmaa tehdään esiselvitys (ks. liite 1 ja liite 2).

Strategian mukaisuudesta ja tuloksellisuusnäkökulmasta lähtevän arvioinnin kriteeristö asetetaan tarkastuslautakunnan toimesta. Kriteeristö esitetään kohteelle kysymysten muodossa.

5 SUOSITUKSET JA OHJEET

Arvioinnissa noudatetaan tarkastuslautakunnan 19.6.2017 hyväksymiä arvioinnin eettisiä periaatteita (periaatteet: käyttökelpoisuus, toteuttamiskelpoisuus, eettinen hyväksyttävyys, tarkkuus).

Soveltuvin osin noudatetaan Suomen Kuntaliiton 26.10.2006 hyväksymää ohjetta Suositus arvioinnista kuntien valtuustoille.

Lisäksi arvioinnissa on mahdollista tukeutua tarvittaessa ennen kaikkea tilintarkastajan ja myös sisäisen tarkastuksen raportteihin:

Tilintarkastajan raportointi ja sisäisen tarkastuksen työ ovat osaltaan tukemassa arviointia. Koordinointikokous vastuullisen tilintarkastajan, tarkastusjohtajan ja kaupunginreviisorin välillä pidetään tilintarkastuksen suunnitelmien laadinnan yhteydessä entiseen tapaan joko keväällä tai viimeistään elokuussa 2021. Kaupunginreviisori huolehtii kokoon kutsusta.

Tämä arviointisuunnitelma vuodelle 2021 on käsitelty ja hyväksytty ohjeellisena noudatettavaksi 16.6.2021 pidetyssä tarkastuslautakunnan kokouksessa.

LIITTEET

Liite 1	Vuosittainen työohjelma (ei julkinen)
Liite 2	Valtuustokauden arviointisuunnitelma sisältäen vastuuhenkilöt, tehtäväalueet, vuoden 2021 budjettiluvut (arviointijärjestys muutettavissa valtuustokauden aikana) (ei julkinen)

